

BUNJEVAČKE KRALJIČKE PJESME IZ KAČMARA

Predrag Mandić

(Mandić Predrag, József Attila Tudományegyetem, Szláv Filológiai Tanszék
H-6722 Szeged, Egyetem u. 2.)

O narodnim pjesmama kod Bunjevaca do sada se u više navrata pisalo. Revnosni sakupljač i strastveni zaljubljenik narodnog melosa, etnikomuzikolog Tihomir Vujičić je – uz mnoge druge pjesme – sakupio i obradio i bunjevačke pjesme izdajući ih u svojoj zbirci. Zna se toliko da Bunjevci imaju bogatstvo narodnih pjesama. Što se same klasifikacije tiče, bunjevačke pjesme su veoma raznolike, međutim, koliko sam imao prilike da se njima pozabavim, primjetio sam da su najplodnije i najdragocjenije svatovske i kraljičke pjesme. Ove pjesme se ovamo u našim krajevima spominju i kao starovinske pjesme, o kojima je vrijedno više znati, kako o njima, tako i njih same. Po njima su i Bunjevci poznati; u njima je opjevan njihov mentalitet, njihov rad, odjevanje, nošnje, radosti, pa i tuga.

Porijeklo bunjevačkih narodnih pjesama nije mi toliko poznato. Svi su izgledi da su one, sa drugim predanjima, donijete ovamo iz starije postojbine. Ovo naročito svjedoče pjesme, u kojima su još očuvana povijesno poznata lica, kao i lokalni podaci uže domovine.

Što se kraljičkih pjesama tiče, one su bez povijesne pozadine, koje su u vezi sa bunjevačkim narodnim običajem KRALJICE. Smatra se da ih ima "valjda preko stotine".

Što se tiče, općenito, kazivanja bunjevačkih narodnih pjesama, poznato je da su se svatovske pjesme (pa i neke druge) "groktili". Sasvim je drugačiji način kazivanja kraljičkih pjesama. Prije svega, to je vrsta grupnog, horskog pjevanja. Vjerojatno je da je to prvobitan način pjevanja onih pjesama, koje su se nekad pjevale o prazniku (blagdanu) slovenskog Boga proljeća "Ljelja", čije se ime pomije kao pripjev pri ponavljanju svakog stiha.

Kraljice su narodni običaj o Duhovima (Dovima). Djevojčice od osam do četrnaest godina, obično osam po broju, obrazuju grupu u kojoj se prvi par zove "barjaktari", drugi "sablari", treći "kraljica i diver", i četvrti

"stražnjaci". Obučene su u šarenim, i zlatom iskićenim (izvezenim) haljinama/svilama. Kraljica je obučena u bijelu haljinu sa "krunom" na glavi. "Pridnjaci" nose "barjake", t.j. na štapovima vezano cvijeće okićeno i ukrašeno "pantljikama" ružičaste i plave boje.

Kraljice idu od kuće do kuće i pjevaju svoje pjesme. Nekada se pjesme pjevale već prema specifičnosti "ukućana" gdje bi kraljice zakucale na vrata. Druga pjesma se pjevala u kući gdje je udovica, druga, gdje je bolesnik, gdje je vojnik, te lovac, svećenik itd. Pri kraju svake pjesme, pjeva se refren: "Okreni se olo, okreni se olo, ljeljo, kolo naokolo. De s' pošetaj kralju, poklon barjaktaru ljeljo..."

Pošto ih daruju, one, polazeći drugom dvoru pjevaju:

Od dvora do dvora
 Do careva stola,
 Di car vino pije,
 Car caricu budi
 U oko je ljubi:
 Ustaj car-carice,
 Čuju se kraljice,
 Otvaraj sanduke,
 Pa vadi jabuke,
 Te daruj kraljice:
 Kralja i kraljicu,
 Bana i banicu,
 Sva četir pivača
 I dva rastavljača
 Što kolo rastavlja;
 I sve kolo redom
 Kolo naokolo.

Pri susretu s drugim kraljicama, jedne drugima pjevaju:

Vi male žabice,
 Za vas nis' kraljice,
 Već su za vas ljulje,

Da se ljuljuškate
I sise sisate.

Ili:

Vi matore dzore,
Vi nam se klanjajte
Il nam krune dajte!
Il ćemo se biti,
Pa će krvi biti,
Krvi do kolina,
Meso do pojasa.

Kraljičke pjesme, zbog jednolike melodije kojom se pjevaju, uvijek su u šesterцу sa nastalom stankom (cezurom). Kod kraljičkog pjevanja on se ponavlja s pripjevom "ljeljo". U samom šesterцу kao vrsta potpripjeva koriste se riječi "nane" i "majka". U svari, one služe za nadoknadu nedostatka broja slogova. U stihovima se nerijetko koristi prvi padež (nominativ) umjesto vokativa. Npr.: "Gospodin-plebanoš" umjesto "Gospodin-plebanošu".

Budući da su kraljičke pjesme izličito lirske pjesme, one obiluju mnoštvo pjesničkih figura, kao što su anafore, epifore, slavenska antiteza.

Kraljičke pjesme spadaju među najljepše pjesme što Bunjevci imaju. U njima se najčešće opjeva djevojka sirotanka ili jedinica; momak jedinak, đak ili "katana" i njihove zgone i nezgone. Od običnih lirskih izjava gradacija osjećanja u njima ide preko vragolastog ašikovanja, pa sve do proklinjanja, sumornih jadanja i tragične smrti. Po tome bi se i mogle svrstati dijelom u romanse, a drugim u balade. U mnogima od njih osjeća se trag davnine. U njima se opijevaju vile "koje kolo vode", "tunja od sto liti i devet vrhova", "burundžuk", "grožđe i platno", "ruže i jabuke koje rastu u carevoj bašči", "duša koja se hvata u bili keceljac, u zeleni vinac". Koliko li je samo lijepih riječi koje su pošle već u zaborav: razi'od (razilaženje), žumberati (žuboriti), žalovito itd.

I pored sijaset vrijednosti i književnih kvaliteta, kraljičke pjesme, na žalost, imaju i onog lošeg, unakazavajućeg što remeti čistoću lijepog bunjevačkog izraza. Evo nekolicina: fela, pelcovati, peglati itd.

I sa sadržajne-emocijske strane u obradi u domećima ima i takvih prozaičnih kazivanja koja unakazuju često puta i lijepu pjesmu. Primjera radi evo jedne lijepo započete pjesme o vili i Ivi koja do polovine glasi:

Oj više višanja, više nego granja!
Savi, savi grane na sve četir strane,
Kuda vile 'ode, divno kolo vode,
I međ njima Ive sve dvi i dvi ljubi,

dok druga polovina, svakako iz modernog vremena, kviri prvu ovakvim dometkom:

I u njemu Jela vikom podvikiva:
"A što je to, Ive, sve dvi i dvi ljubiš,
A mene ne ljubiš. Dosta sam ti dala
Tri marame jaja, da ne spavam sama."
"A ja opet sama! Ja ću opet dati
Dvoja troja jaja, da ne spavam sama."

No, i pored "kukolja", u kraljičkim pjesmama ipak preovlađuje sklad i umjetnički izraz bunjevački. Slikovitost također svjedoči o stvaralačkoj snazi Bunjevaca. Tako ima neobično lijepih, uspjelih pjesama u svojoj vrsti, vrlo finih opisa i stihova koji su raskošni po ljepoti.

Neobično je dominantan i skladno korišten dijalog izražen distihom kada se "natpijeva" momak i divojka, nana i divojka... Kao npr.:

"Oj divojko lipa, ti mog sinka sušiš..."
"Ja ga to ne sušim, od mene ne vene –
Od ruže rumene, od trave zelene:
On se to sam suši, na me gledajući."

U svim kraljičkim pjesmama rijetko ima komičnih elemenata. Pravih šaljivih pjesama ima vrlo malo. Evo jedne:

Kad zec Boga moli, lisica ga dvori,
Na lisici perce, na kurjaku zvonce.

O maštovitosti i profinjenom ukusu umjetničkog izraza govore i ovi stihovi, no, dokazujući ovim putem to da je kraljička pisma mnogostrano sposobna da izrazi preduboku tugu:

Tuge, moje tuge!...
 Da su moje tuge,
 Kao tuge druge!
 Ali moje tuge
 Jesu jako teške:
 Kad bi samo male
 Na kamen padale
 Kamen bi razbile
 Na makovo sime.

Čitajući i slušajući kraljičke pjesme, čitalac mora osjetiti da je ovaj žanr narodnih umotvorina naših predaka obilan i bogat izražajem i spada među bisere naše manjinske, bunjevačke narodne književnosti. Kao takav, zaslužan je da se upozna, čuva, širi i sačuva mladim pokoljenjima, kako ga ne bi pokrio prah zaborava.

1. Poruka

Gospodin-plebanoš, ustaj, pa pošetaj
 Iz cele u celu, u bašču pod ružu.
 Kud gospodin hodi, za njim cviće rodi.
 Svakojake fele: modre i zelene,
 Žute i crvene.
 Ruža se razvila, u kalež savila,
 Na oltar nošena, misa govorena.

2. Jedinica Mara

Oj više višanja, više nego granja!
 Savi, savi grane na sve četiri strane,
 Tamo vile nane, divno kolo vode
 I u kolu Mara jedinica nane.
 Divno kolo vodi i pismu izvodi.

3. Divojka, nana i dragi

Zaspala je Marga pod ružom zelenom,
 Pod đulom rumenom. Budila je nana:
 Ustaj, ustaj Margo, puna su ti nidra
 Te zelene ruže, te đule rumene!
 Al ne sluša Marga na nanine riči
 Ondud ide Pajo pa Margi bisidi:
 Ustaj, ustaj, Margo, puna su ti nidra,
 Te zelene ruže, te đule rumene!
 Tad ustala Marga kao užežena,
 Pa istrše Marga ruže iz nidara.

4. Vezak vezla Mara

Vezak vezla Mara po debeloj svili,
 Na zelenom đerđepu, srebrnom iglicom,
 Zlačanim pamučkom. Njoj dolazi Ive,
 Svilu poderao, đerđep polomio,
 Iglu izgubio, zlato pomrsio.
 Karala je majka i dva i tri dana.
 Al bisidi Mara: Ne karaj me majko.
 Sestra mi Grkinja, svilu ć' pokloniti,
 Brat mi kujundžija, đerđep će saliti;
 Đerđep će saliti, iglu pokloniti,
 Zlato odmrsiti.

5. Lovac Ante

Lov lovio Ante litni dan do podne:
 Ništa ne ulovi. Tad u gori Ante
 Klekne Boga moli da lovak ulovi,
 Ako nije zeku, bar Lizu divojku.

6. Đače samouče

Evo naših đaka na izbor junaka,
 I međ njima nane, đače samouče.
 Đace samouče sam knjigu nauči.
 Iz knjige mu kažu, da lulu ne puši;

Iz knjige mu kažu, da sablju ne paše,
 Da konja ne jaše, da curu ne ljubi.
 Iz knjige mu kažu da majke ne cvili.
 Al' on lulu puši, al' on sablju paše,
 Al' on konja jaše, al' on curu ljubi
 Pa on majke cvili.

7. Divojka i momak

Sidila je Kata liti pod narandžom,
 Pod popovom bašćom, sva je raščupana.
 Al naide Pere, uzo srebrn češalj,
 Triput zagladio, triput poljubio.

8. Divojačka cina

Stipinoga konja žicom pripinjali;
 Žica se prikine, Stipin konj pobigne,
 U Vitino žito, žito razovito.
 Skupo cini Vita: sve krst po desetak,
 A snop po šesdeset, a vlat po žut dukat.
 To niko ne plaća, već to Stipe plaća,
 Sve krst po desetak, a snop po šesdeset,
 A vlat po žut dukat, zbog Vite divojke.

9. Jedinkova majka

Jedinkova majka na drum kolo vodi,
 Sve divojke fali, a najlipšu kudi:
 Oj divojko lipa, ti mog sinka sušiš!
 Al bisidi majci najlipša divojka:
 Jedinkova majko, ja ga to ne sušim;
 Od mene ne vene, od ruže rumene,
 Od trave zelene.
 On se to sam suši, na me gledajući!

10. Sitna kiša pada

Sitna kiša pada u Marinu baštu,
 Di je lipa Mara bilo lice prala,

Tamo j lipu Maru zabolila glava.
 "Zovite joj, nane, fratra od oltara!"
 Al bisidi Mara: "Ne zovite, nane
 Fratra od oltare, već zovite, nane,
 Đuru gospodara.
 Nek triput poljubi, pa će glava proći!"

11. Divojkina poruka momku
 Plela, plela Mara tri zelena vinca.
 Prvoga je Mara sebi ostavila;
 Drugoga je Mara bratu poklonila,
 Trećega je Mara niz Dunav pustila,
 Pa govori Mara: "Plivaj, plivaj vince,
 Moj zeleni vince, do Vranjine nane:
 Ti upitaj vince, oće l ženit Vranju?
 Ako će ga ženit, nek ne prosi, nane,
 Mlade udovice,
 Već nek prosi, nane, mlade divojčice.
 Udovici, nane, magla prid očima,
 A divojki, nane sjajna misečina."

12. Ište Stipe Maru
 Ište Stipe Maru, pa bisidi Stipe:
 "Pođi za me, Maro, u mene je, Maro,
 Dvore na stubove, ide na krugove;
 I u dvoru, Maro, Devet paunova.
 To su tvoji, Maro, devet diverova;
 I u dvoru, Maro, devet jetrvica;
 I u dvoru, Maro, guče golubica.
 To je moja majka, tvoja svekrvica."

13. Loptala se Roza
 Loptala se Roza zlaćanom jabukom.
 Bacili je momci gori pod oblake.
 Al besidi Roza gori, oblacima;
 "Oj oblaci, đaci, po Bogu braćaci,

Vratite mi moju zlaćanu jabuku.
Došli su mi gosti, gosti od radosti:
Svekar i svekrva, diver i jetrva
I mog Ive momci."

14. Bolesnica Teza

Jedinica Teza navik bolesnica,
Navike joj glava na jasuku spava.
Vodila je nana do devet vračara.
Prvi vračar vrača i pogaču ruča:
"Umriće vam Teza!"
Drugi vračar vrača i pogaču ruča:
"Ozdraviće Teza!"
Treći vračar vrača i pogaču ruča:
"Živiće vam Teza i odhranit će vas,
Sinovom kašikom i sa svojom rukom,
Zelenom jabukom."

15. Stipe i vila

Razboli se Kata, pa zaželi Kata
Burundžuka grožđa, iz careva, nane,
Nova vinograda.
Što je carić, nane, rukom posadio,
I srebrnom, nane, žicom povezao,
I zlaćanom, nane, lecom ogradio.
Al to čuo Stipe, pa on jaše, nane,
Konja šarenoga, pa on leti, nane,
Priko polja ravna, kao zvizda, nane,
Priko neba sjajna, pa uzbere, Kati
Burundžuka grožđa, iz careva, nane,
Nova vinograda, pa on biži, nane,
Priko polja ravna.
Kao zvizda, nane, priko neba sjajna
Pa uzbere Kati burundžuka grožđa,
Iz careva, nane, nova vinograda,
Pa on biži, nane priko polja ravna.

Al besidi, nane, beogradska vila,
 Beogradska vila, vila zagorkinja:
 "Mol se Bogu, Stipe, što si pritrčao
 Priko polja ravna: ja bih tebi, Stipe
 Odšalila šalu!"

16. Plakala je Ana

Plakala je Ana na crkveni vrati.
 Tišio je Grgo: "Ne plač, ne plač, Ane,
 Dosta ćeš plakati, dok ja na boj pođem,
 Pa kući ne dođem, pa kući ne dođem.
 Ti ćeš pitat, Ane, čovika putnika:
 Jeste li vidili, moga gospodara?"
 "Nismo ga vidili, već smo za njegov čuli,
 Da je poginuo, glavu izgubio:
 Rusa mi se kosa po trnju povlači,
 Šarac mu se konju po ogradi kreće,
 Zobi zobit neće, bez svog gospodara,
 Piti vode neće.
 Bez svoje gospoje: kad gospodar dođe
 Zobi zobit oće, kad gospoja dođe piti vode oće."

17. Odlazak momka u katane

Sinoć kasno knjiga iz Budima stigla
 Dulićevom Ivi: "Kupi, kupi, Ive,
 Momke u katane: di jedan u nane
 Ne vodi od nane,
 A di su dvojica, braću ne rastavljaj,
 A di su trojica otud po jednoga,
 Di su četvorica otud po dvojicu."
 Rano rani Ive u nedilju ranu,
 Prije mise rane, prije blagoslova.
 Baš kad su junaci na blagoslov pošli,
 Kupi, kupi Ive momke u katane.
 Kad su očli mladi pod budimske ravne
 Al besidi Ive: "Okrente se braćo

Našem bilom dvoru, kako nam je braćo
 Dvore potamnilo!
 Sad se naše majke u crno uvile,
 Sada naše sele venu kao jele,
 Sada naše ljube venu kao ruže,
 Sad naša dičica sinja kukavica,
 Nit po svitu smidu, niti krušca jidu,
 Nit vodice piju, da krušac zaliju!"

18. Ranko katana

Opravljala majka u katane Ranka:
 Bilu svilu, majko, konju do kopita,
 Zlatnu uzdu, majko, konju do kolina,
 Sitan biser, majko, konju u pol grive.
 Kad ga opravila, triput poljubila,
 Da je ko brojao bilo bi sto puti.
 Pita majka Ranka: "Oćeš znati, Ranko
 Konja nazobiti, oćeš znati, Ranko
 Konja napojiti? Oćeš znati, Ranko
 Konja osedlati? Oćeš znati, Ranko
 Sablju pripasati? Oćeš znati, Ranko
 U pušku pucati?"
 Al besidi Ranko: "Sve ću znati, majko,
 Samo jedno neću: u pušku pucati,
 El će puška puknit, pa tvog Ranka ubit."
 Ali ode Ranko pod budimske ravne.
 Kad je stigo Ranko prid careve dvore,
 Istrčale, nane budimske divojke,
 Pa beside, nano, budimske divojke:
 Gle onog junaka, kako ga je majka
 Prigoriti znala: caru pokloniti?"
 Sve carice majko, izišle pa glede...
 Svi katani, majko, u red postajaše,
 U Ranka trevljaše, ni jedan ga, majko,
 Utrevio nije: Al izašo, nane Miloš Kapetanoš,
 Tako ga je, majko, lako udario,

Odma ga je, majko, zemljom sastavio.
 Mrtva glava, majko, jezik progovara:
 "Srce mi vadite, u papir mećite,
 Pa majci šaljite.
 Nek i majka znade, da Ranka nestade,
 Nek i sele znadu, da brata nemaju."

19. Tri katane

Šetala se majko, tri cuga katana
 Ispod vinograda, velikoga hlada –
 I međ njima Stipe, Stipe podvikiva:
 "Jao, sunce žarko, da me vidiš majko,
 Kako sam ti, majko tanak u pojasu,
 Kao jablan, majko, od godine dana."
 I međ njima Ive, Ive podvikiva:
 "Jao, sunce žarko, da me vidiš, majko,
 Kako mi je, majko, uvenilo tilo,
 Vene tilo, majko, ko u jesen sino."
 I međ njima Albe, Albe podvikiva:
 "Jao, sunce žarko, da me vidiš majko,
 Kako mi je, majko uvenilo lice,
 Baš ko zemlja, majko, kad je kiše žedna."

20. Oklada za divojku

Kladila se, nane, dva mlada junaka.
 Tome kaže, nane, da j' njegova Kata,
 Pere kaže, nane, njegova j' divojka.
 Al besidi Kata: "Neć'mo tako, momci,
 Već ovako, momci:
 Ja ću se popeti, jablanu na granu,
 Pa ć' zamahat, momci, svilenom maramom:
 Koji prije dođe – toga je divojka
 Koji posli dođe – toga je marama."
 Tome prije dođe, njegova j' divojka;
 Pere posli dođe – njegova j' marama.
 Idi kući, Tome – kući pivajući,

Ide kući Pere – kući plakajući.

21. Sirotica Mara

Sirotica Mara nigdi nikog nema,
Ni sele, ni brata, samo jednu strinu
I jos jednu ujnu.

Strina zastriniva, ujna zaujniva:

Kad joj kruva daju – kamena joj dadu;
Kad joj kosu pletu – guštera upletu;
Kad na vodu šalju – ka vragu je šalju.
Nigde nikog nema, ni sele, ni brata –
Samo jednu strinu i još jednu ujnu.

22. Prosi Bela Maru

Prosi Bela Maru i isprosio je,
Al' se nana srđi i po dvoru šeta.

Al' besidi Bela:

"Il' vam nisu, nane, ugodni svatovi,
Il' vam nije, nane ugodna divojka?"

"Ta meni su, rano, ugodni svatovi,
Već mi nije, rano, ugodna divojka."

Al' to nana misli, da niko ne čuje,
Al' to čula, nane, sirota divojka:

"Ako sam ja, nane, sirota divojka,

Zato j' meni nana založila dara:

Svekru – babi, nane, srebrnu stolicu?

Diverima, nane, šujtaš bile svile;

Jetrvama, nane, crne marceline,

A vama je, nane, tunju od sto listi –

Od devet vrhova, od deset krajova."

Da li je izrasla? da li j' procvatala?

Da li j' sazrijala?

Izrasla je, nane, u carevoj bašči;

Procvatala, nane, caru na ormaru;

Sazrijala, nane, carici u ruci.

23. Kletva pokuđene divojke

Dva pri brigu, nane, gorom pribigoše.

To ne bilo, nane, ta dva briga mlada,

Već to bilo, nane, momak i divojka?

To je junak, nane, Taj Petrešev Pajo,

A divojka, nane, Jagićeva Mara.

Sumori se Pajo, razboli se Mara.

Al' besidi Pajo: "Što si mi se, Mare,

Tužna razbolila?"

"Nisam ti se, Pajo, tužna razbolila,

Već te kušam, Pajo, jesam li ti draga?"

"Ti si meni, Mare, dosad draga bila,

Sad te kude, Mare troji kudioci:

Prvi vele, Mare, sanjiva divojka;

Drugi vele, Mare, da si uda roda;

Treći vele, Mare, da si ljuta guja."

"Ko govori, Pajo, sanjiva divojka –

Taj ne im'o, Pajo, u bolesti sanku;

Ko govori, Pajo, da sam uda roda –

Uda mu se roda u rod urodila;

Ko govori, Pajo, da sam ljuta guja –

Ljuta mu se guja oko srca vila

I na srcu, Pajo, gnizdo načinila.

Liti litovala – zimi zimovala –

Na proliće, Pajo, izvela mladiće,

Te mladiće, Pajo, šarene zmijiće!

24. Kletva udate divojke

Dvi su druge, nane, virno drugovale,

U jednoj se vodi, nane, umivale.

Tu su vodu, nane, pod bor salivale.

Kad je boru, nane, voda dodijala,

Ispod bora, nane, kogod progovara:

"Idi vidi druge

Ili vi dvi druge virne rastavljajte

Il' menekar mladog otud izbavljajte!"

Žavo bilo j' nani bora zelenoga,
 Već rastavlja nana te dvi virne druge:
 Janju uda, nana, di izlazi sunce,
 Tezu uda nana, di zalazi sunce.
 Jedna drugu, nane, po suncu pozdravlja:
 "Je l' je tebi, Tezo, slično i obično?"
 "Sve je meni, Janje, slično i obično,
 Samo jedno nije: Kad zaište, drugo,
 Svekar vode 'ladne, u mom dvoru, Janje,
 Kapi vode nema."
 Svekar ogovara, a svekrva kara,
 A zaova kaže: "Udrite je, babo!"
 Mladan diver kaže: "Nemojte je, babo,
 Velike su kante, tankovite ruke,
 Sitnog Teza 'oda, a daleko voda."
 Uzme kante Teza, pa vode donese:
 "Na, pij, svekre-babo, živ se ne napio! -
 A svekrva draga lipsala od žeđi!
 A zauva draga nikad s' ne udala
 Dice ne imala!
 I kad ga imala, na vojsku ga dala,
 Iz vojske čekala, mrtva dočekala!
 Mladan diver dragi, srićno s' oženio!
 S njim se veselili i veseli bili
 Veliko i malo, i mlado i staro,
 I snašicu Tezu u svatove zvali."

25. Divojka neće za nedragog
 Zaspala je Kata gori, na čardaku.
 Kraj nje sidi majka, bile dare slaže:
 "Spavaj, spavaj, Kato, moje dite drago!
 Kome te je, Kato obećao babo -
 Obeć'o te, Kato, Stipićevo Josi."
 Al' besidi Kata: "Kad vidite, nane,
 Josine svatove,
 Iznes'te me, nane, prid dvor na sunašce,

Pokrite me, nane, bilim burundžukom,
Podviknite, nane, tanko glasovito:

«Umrta mi Kata!»

Kad je doš'o Joso s njegovi svatovi,

Ali ide Joso u zelenu goru,

Pa privrće Joso drvlje i kamenje,

Pa on traži, nane, zmiju šarovitu.

Pa on meće, nane, Kati oko vrata –

Ne bi l' mu se Kata mlada nasmijala.

A on meće, nane, uglja-vatre žive

Kati na srdašce –

Ne bi l' mu se Kata mlada odgrijala.

A on meće, nane, tu junačku ruku

Kati u nidarce –

Ne bi l' mu se Kata mlada nasmijala,

Ali ide Joso kući plakajući,

Ali ide Kata kući pivajući.

Pita majka Katu:

"Koja l' ti je, Kate, veća muka bila?"

"Kad pitate, majko, pravo ću vam kazat:

Kad metnio, nane, zmiju šarovitu,

Mislila sam, nane, da je niz dukata;

Kad metnio, nane, uglja-vatre žive,

Malo sam se, mako, mlada zagrijala,

Al' prokleta, nane, ta junačka ruka –

Mal se nisam, nane, na nju nasmijala."

26. Smrt boljanog Ivše

Razboli se Ivša i zaželi, nane,

Da mu Manda dođe. Al' besidi Ivša:

"Gradi, gradi, nane, u avliji bašču,

Pa nasadi, nane, cvića svakojaka

Žutog tulipana, bilog lilijana:

Ne bi l' došla, nane, Manda mi divojka."

Sve su cure, nane, redom dolazile,

Cvićem se kitile.

Ne dolazi, nane, ta Manda divojka.

Al' besidi Ivša:

"Kopaj, kopaj, nane, bunar pod pendžerom,

Sve se cure, nane, redom dolaziti

I vodu nositi.

Ne bi l' došla, nane, ta Manda divojka."

Sve su cure, nane, redom dolazile

I vode nosile -

Ne dolazi, nane, ta Manda divojka.

Al' besidi Ivša:

"U subotu, nane, kolo sakupite,

Sve će cure, nane, u kolu igrati,

Ne bi l' došla, nane, ta Manda divojka."

Kad je bilo, nane, sunce na za'odu,

I kolu je, nane bilo rasi'odu

Al' izišo Ivša pod pendžer na gredu,

Pa s' obazre Ivša na četiri strane:

"Ondud idu, nane, Mandini svatovi, -

Ne vidi se Mandi toga bilog lića

Ispod toga, nane, zelenoga vinca;

Ne vidi se Mandi ti plavi' očica,

Ispod tije', nane, dugi' trepavica!"

To Ivša izusti, pa dušicu pusti.

Pritrčala Manda, dušu pridržala

U bili keceljac, u zeleni vinac.

27. Marin grih

Pogadjala Mara devet kamenara,

Da pogubi Mara Josu gospodara.

Kad ga pogubila, ona s' razbolila.

Lipo j' pita nana:

"Oćeš isti, Mare, medeni kolača?"

"Nije meni, nane do vaših kolača,

Već je meni, nane, do mojih nevolja,

Što sam pogubila, koga sam volila."

28. Zavada sestre i brata

Majka Katu viče priko polja ravna:
 "Je l' si, je l' si, Kato, ubilila dare?"
 Još ja nisam, majko, ni do vode došla:
 Gledala sam, majko, di se brat i sela
 Strašno omrziše;
 Da j' za čega, majko, ne bi ni žalila,
 Već za jednu, majko, tananu košulju.
 Sela j' ište, majko u dar da ponese,
 Al' bratac joj ne da. Al' besidi sela:
 "Neću te se, brate, skoro zaželiti,
 Dok crnom gavranu ne pobili perje,
 Dok ne rodi, brate, javor jabukama,
 Ne zapiva, brate, riba u Dunavu!"
 Nije prošlo, majko, ni nedilju dana,
 Al' se sela, majko, brata zaželila.
 Ona ide, majko, tom crnom gavranu:
 "Je l' je tebi, gavro, pobililo perje?"
 Nije njemu, majko, pobililo perje,
 Već što je starije sve to garavije.
 Ona ide, majko, u goru zelenu.
 Kiti, kiti sela, javor jabukama:
 Vitar dune, majko, a jabuke spanu.
 Ona ide, majko, ribi i Dunavu.
 Pa besidi sela: "Zapivaj mi, moja
 Ribo u Dunavu!"
 Riba zine, majko, voda je zalije.
 Osta sela, majko, bez brata rođena.

29. Suze materine

U petak se, nane, đaće razbolilo,
 U subotu, nane, bolom bolovalo,
 U nedilju, nane, đaće umiralo.
 Ne htela ga majka u groblje mećati,
 Već u bašču, nane, pod žutu narandžu.
 Svako jutro majka na groblje hodila:

"Je l' ti teška, sine, ta crna zemljica?
Je l' ti teška, sine, zelena travica?"
"Nij' mi teška, nane, ta crna zemljica,
Nij' mi teška, nane, zelena travica,
Već su teške, nane, suze materine."

P.S. Pri završetku svoga rada smatram da je obavezno istaći zasluge naših kaćmarskih majki, pokojne starice Petrone Petreš i Đule Išpanović (Kestić). Tokom svog boravka u Kaćmaru njihovoj memoriji i pamćenju, njihovoj urođenoj ljubavi prema narodnom, umnom blagu mogu zahvaliti da ove dragocjenosti naše baštine Bunjevaca nisu nestale bestraga i iščezle u nepovrat.

Trebam navesti još i to, da je običaj o Dovima, vođenje Kraljica u Kaćmaru obnovljen i već deset godina kako djevojčice, učenici obilaze bunjevačke domove u nastojanju da očuvaju bisere bunjevačke narodne kulture.